32 820 Nieuwe visie cultuurbeleid

Nr. 591 Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 oktober 2026

Hierbij informeer ik uw Kamer over de stand van zaken van een aantal moties en toezeggingen met betrekking tot cultuur, in aanloop naar het wetgevingsoverleg Cultuur van 9 november a.s..

Stand van zaken moties en toezeggingen

1. Moties

*Over archiefopleidingen*
Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Archiefwet 20.. op 11 februari 2025 is door de leden Beckerman en Mohandis een motie ingediend waarmee de Tweede Kamer de regering verzoekt om onderzoek te doen naar mogelijkheden voor archiefopleidingen buiten Amsterdam en om samen met relevante onderwijsinstellingen en het werkveld te zorgen voor een toegankelijker opleidingsaanbod in meerdere regio's.[1]

Onder het implementatieprogramma van de Archiefwet 2026 is inmiddels ambtelijk een overlegtafel opgestart om te verkennen hoe een toegankelijker aanbod eruitziet, en hoe en waar dit tot stand zou kunnen komen. Aan deze tafel nemen vertegenwoordigers van onderwijsaanbieders en het werkveld deel. Daarnaast treedt naar verwachting op 1 januari 2027 het *Besluit diploma's archivarissen* in werking. Met dit Besluit wordt de diploma-eis voor de aangewezen archivaris verbreed. Naast de aangewezen opleidingen in Amsterdam kunnen dan ook relevante opleidingen in andere regio's functioneren als diploma-opleiding tot archivaris. Ik zie de motie hiermee als afgedaan.

*Over archivarissen als toezichthouder*
Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Archiefwet 20.. op 11 februari 2025 is door het lid Van der Velde een motie ingediend waarmee de Tweede Kamer de regering verzoekt om onderzoek te doen naar scheiding van de rollen van archivaris en toezichthouder.[2] De voorbereidingen voor het opzetten van dit onderzoek zijn gestart. De Kamer wordt voor de zomer in 2027 geïnformeerd over de voortgang.

*Over de herziening van de Erfgoedwet*
Tijdens het Tweeminutendebat Erfgoed van 10 september 2026 is door de leden Beckerman en Mohandis een motie ingediend, die op 22 september 2026 is aangenomen en waarin mij wordt verzocht uw Kamer in 2026 te informeren over de laatste stand van zaken betreffende de herziening van de Erfgoedwet en in 2027 een vernieuwde versie van de wet te presenteren. Hierbij geef ik invulling aan het eerste verzoek en informeer ik u over de haalbaarheid van het tweede verzoek.

---

[1] Kamerstukken II, 2024/25, 35 968, nr. 37
[2] Kamerstukken II, 2024/25, 35 968, nr. 33

Sinds de Kamerbrief over de Erfgoedwet van 20 december 2024[3] zijn er op ambtelijk niveau al diverse stappen gezet in de beleidsmatige en juridische uitwerking van de in die brief aangekondigde gewenste wetswijzigingen. Eén voorbeeld is dat ik, na zorgvuldige overweging, heb besloten om af te zien van de invoering van een nationaal uitvoervergunningensysteem voor cultuurgoederen en verzamelingen in particulier bezit. Hierover heb ik uw Kamer geïnformeerd op 2 juni 2026.[4] Dit voorbeeld geeft aan dat het om complexe materie gaat. En omdat de beperkte juridische en beleidsmatige capaciteit die tot mijn beschikking staat moet worden ingezet voor eveneens arbeidsintensieve en urgentere opgaven (denk aan de problematiek rondom arboregels en maritieme vrijwilligers of de aanvaarding van de collectie van Museum Panorama Mesdag), komt het regelmatig voor dat het werk aan de Erfgoedwet tijdelijk moet worden stilgelegd. Met het oog op de taakstellingen op het ambtelijk apparaat zijn er geen versnellingen in dit traject mogelijk.

Tegelijkertijd hecht ik eraan om te benadrukken dat, hoewel de in de Kamerbrief van 2024 benoemde gewenste wijzigingen betekenisvolle verbeteringen zijn, de Erfgoedwet zoals deze nu is voor het overgrote deel goed functioneert. Dit is eveneens vastgesteld in de evaluatie van de Erfgoedwet die de basis vormt voor de wijzigingen waaraan nu gewerkt wordt.[5]

Gezien het bovenstaande streef ik ernaar om eind 2027 de wijzigingswet in (internet)consultatie te brengen. Ik kan echter niet uitsluiten dat dit vanwege zich tussentijds voordoende andere urgente opgaven op een later moment zal zijn. Mocht dat het geval zijn dan zal ik uw Kamer daarover informeren.

2. Toezeggingen

*Over de actualisatie van de planning van de bouwopgave van het Nationaal Slavernijmuseum door de gemeente Amsterdam*
In de Kamerbrief Voortgang Nationaal Slavernijmuseum van 15 april 2026,[6] heb ik toegezegd uw Kamer te informeren over consequenties die relevant zijn voor het ministerie van OCW, voortkomend uit de actualisatie van de planning van de bouwopgave door de gemeente Amsterdam. De gemeente heeft mij geïnformeerd dat het nieuwe gebouw op zijn vroegst in 2033 opengaat, in plaats van de eerder gecommuniceerde openingsdatum in 2030. Ik heb op basis van de bestuursovereenkomst OCW-gemeente Amsterdam de gemeente verzocht om een tijdelijke locatie voor het museum. Vervolgens heeft de gemeente het NSM gevraagd te onderzoeken of de programmering tot aan de opening vanuit een tijdelijke locatie in Amsterdam kan plaatsvinden. Het NSM onderzoekt dit momenteel. Voor meer informatie verwijs ik u naar de raadsinformatiebrief van 22 oktober 2026, verstuurd aan de gemeenteraad van Amsterdam door de wethouders *Kunst en cultuur en Gemeentelijk Vastgoed.*

*Over erfgoedopleidingen*
In het commissiedebat erfgoed van 11 juni 2026 heb ik uw Kamer toegezegd om in gesprek te gaan met onderwijsinstellingen erfgoedstudies over teruglopende studentenaantallen en knellende budgetten en hier voor de begrotingsbehandeling Cultuur op terug te komen.

---

[3] Kamerstuk 32 820, nr. 533
[4] Kamerstuk 32 820, nr. 575
[5] Kamerstuk 31 511, nr. 51
[6] Toezeggingsnummer: 36284-63

Ik heb aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gevraagd om een ‘foto’ te laten maken van het brede veld (hbo en wo) van erfgoedstudies (opleidingen, leerstoelen, studentenaantallen etc.). Dit zal samen met een klankbordgroep van vertegenwoordigers van diverse opleidingen en vertegenwoordiging van OCW worden uitgevoerd. De resultaten zullen worden besproken tijdens een bredere veldconsultatie. Voor het mbo-veld is op dit moment, onder regie van de stichting Erkende Kwaliteit Monumentenzorg (ERM), al een inventarisatie gaande. Hierover informeerde ik uw Kamer op 12 maart van dit jaar.[7]

*Over handreiking en gesprek over vergunningverlening streekevenementen*
De motie Oostenbrink (BBB) roept mij op samen met de VNG een landelijke handreiking voor vergunningverleningen voor streekevenementen te ontwikkelen.[8] Daarop aansluitend heb ik tijdens het erfgoeddebat van juni 2026 lid Van der Maas (VVD) toegezegd in gesprek te gaan met de VNG over vergunningverlening voor culturele evenementen.[9] Tijdens het erfgoeddebat hebben Van der Maas en ik gezamenlijk geconstateerd dat veel vrijwilligersorganisaties bij het organiseren van evenementen knelpunten ervaren m.b.t. vergunningverlening. Vanuit mijn beperkte rol bij vergunningverlening -die primair een verantwoordelijkheid van gemeenten is- heb ik deze signalen met de VNG gedeeld tijdens het Bestuurlijk Overleg Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening. Tijdens hetzelfde BO heb ik samen met de VNG het voorstel voor de ontwikkeling van een landelijke handreiking met de methode ‘Vergunningenatelier’ gepresenteerd. Deze is door het BO aangenomen. Daarmee zijn zowel de motie als toezegging afgedaan.

De methode ‘Vergunningenatelier’ wordt ontwikkeld op basis van een verkenning door het Netwerk Levend Erfgoed, dat door mij gefinancierd is. Zij hebben samen met organisatoren van streekevenementen in Zevenaar, Rotterdam en Heeswijk onderzocht waar precies de knelpunten zitten bij vergunningstrajecten. Uit deze verkenning bleek de behoefte bij zowel vrijwilligersorganisaties als gemeenten om door middel van een ‘Vergunningenatelier’ in gesprek te gaan met elkaar. Door middel van het delen van knelpunten, onderlinge kennisdeling en vertrouwensopbouw heeft het ‘Vergunningenatelier’ als doel dat vergunningstrajecten voor streekevenementen soepeler en laagdrempeliger verlopen en dat de kwaliteit van vergunningaanvragen door vrijwilligers van georganiseerde evenementen verbetert. De VNG gaat deze methode in de vorm van een landelijke handreiking beschikbaar stellen aan alle gemeenten.

*Over het nader uiteenzetten wat er nodig is voor het uitvoeren van een grote opgraving onder water en in hoeverre zich daarbij kansen voordoen om vakmensen op te leiden.*
Tijdens het tweeminutendebat erfgoed van 10 september 2026 heb ik toegezegd de Kamer nader te informeren over de middelen die nodig zijn voor een grote opgraving onder water en hoe de inzet daarvan gespreid kan worden over de jaren. Ook heb ik toegezegd inzichtelijk te maken in hoeverre een dergelijk project benut kan worden om vakmensen op te leiden. Afgelopen juni informeerde ik u reeds dat het opgraven van één van de scheepswrakken bij de rede van Texel vraagt om een bedrag van €15 tot €20 miljoen.[10] Ik heb aan de RCE gevraagd om zowel dit bedrag als de fasering van een dergelijk project nader te specificeren.

---

[7] Kamerstuk 32 156, nr. 14
[8] Kamerstuk 32 820, nr. 554
[9] Toezeggingsnummer: TZ202606-107
[10] Kamerstuk 32 820, nr. 575

Wat betreft de fasering kan ik het volgende melden. Een eventuele grote opgraving onder water zou in totaal twaalf jaar in beslag nemen. Tijdens de opstartfase zou een onderzoeksplan moeten worden geschreven en een projectorganisatie moeten worden opgezet. Ook zouden er bijvoorbeeld werk- en conserveringsstations moeten worden ingericht en mensen moeten worden opgeleid. Vanaf het tweede jaar zouden deze inspanningen gecombineerd kunnen worden met het uitvoeren van duikwerk. De opgraving zelf zou zes jaar in beslag nemen. Vanaf het derde jaar zou tevens kunnen worden gestart met het rapporteren van de bevindingen en met het conserveren van aangetroffen vondsten. Dit zou in het negende jaar leiden tot een wetenschappelijk rapport. Diverse conserveringswerkzaamheden zouden daarna nog tot het twaalfde jaar moeten worden voortgezet. Gedurende de volledige looptijd van een eventueel project, zou er aandacht moeten zijn voor publieksbereik: van het bezoekbaar maken van onderzoeksfaciliteiten, tot het presenteren van de vondsten in een museum.

Via het Impulsprogramma Maritieme Archeologie werkt de RCE tot en met 2029 aan het verbeteren van de basis voor de maritieme erfgoedzorg in Nederland.[11] Daarmee worden zaken gerealiseerd die randvoorwaardelijk zijn om te kunnen starten met  een eventuele grootschalige opgraving onder water, zoals voldoende onderzoekscapaciteit, samenwerkingsafspraken tussen betrokken partijen en een mogelijke aanvraag voor financiering vanuit de EU. Daarom is het onwenselijk om een eventuele grootschalige opgraving onder water op te starten voordat dit programma is afgerond.

De financiële verdeling over de jaren zou er dan als volgt uit zien.[12]

| | Opstarten | Opgraven | Rapporteren | Conserveren | Publieksbereik | Onvoorzien | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2030 | €2 mln. | | | | €0.5 mln. | | €2.5 mln. |
| 2031 | €2 mln. | €1 mln. | | | €0.2 mln. | | €3.2 mln. |
| 2032 | | €1 mln. | €0.2 mln. | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €1.7 mln. |
| 2033 | | €1 mln. | €0.2 mln. | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €1.7 mln. |
| 2034 | | €1 mln. | €0.2 mln. | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €1.7 mln. |
| 2035 | | €1 mln. | €0.3 mln. | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €1.8 mln. |

[11] Kamerstuk 32 820, nr. 544

[12] In verband met de te verwachten prijsstijgingen, is hierbij uitgegaan van de bovenkant van de genoemde bandbreedte van €15 à € 20 miljoen.

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2036 | | €1 mln. | €0.3 mln. | €0.4 mln. | €0.2 mln. | | €1.9 mln. |
| 2037 | | | €0.3 mln. | €0.4 mln. | €0.2 mln. | | €0.9 mln. |
| 2038 | | | €0.5 mln. | €0.4 mln. | €0.3 mln. | | €1.2 mln. |
| 2039 | | | | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €0.5 mln. |
| 2040 | | | | €0.4 mln. | €0.1 mln. | | €0.5 mln. |
| 2041 | | | | €0.4 mln. | | | €0.4 mln. |
| | | | | | | €2 mln. | €2 mln. |
| Totaal | €4 mln. | €6 mln. | €2 mln. | €4 mln. | €2 mln. | €2 mln. | €20 mln. |

Ten aanzien van de wens om gedurende het project vakmensen op te leiden zie ik de volgende mogelijkheden. Wat betreft het archeologisch onderzoek zelf is er zeer zeker ruimte om maritiem archeologen op te leiden. Dit is reeds een doel van het lopende Impulsprogramma maritieme archeologie, en kan bij een eventuele grote opgraving onder water verder worden uitgebouwd. Daarnaast is een opgraving van deze schaal alleen mogelijk als een veelheid aan partijen samenwerkt. Daarbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan (inter)nationale kennis-, onderzoeks- en opleidingsinstellingen, gespecialiseerde marktpartijen, overheden, vrijwilligersorganisaties, musea en zelfs de kustwacht (om toezicht te houden op de vindplaats buiten de graafperioden om). Bij de uitwerking van een eventueel uit te voeren grote opgraving, kan verkend worden in welke mate deze partijen ruimte zien voor het opleiden van vakmensen: van conserveringsspecialisten, laboratoriumassistenten, tentoonstellingsmakers en modelbouwers (die bijvoorbeeld een reconstructie van het opgegraven schip zouden kunnen maken) tot instrumentmakers (die gespecialiseerde apparatuur kunnen ontwikkelen).

Het is belangrijk om te benadrukken dat een project als een grote opgraving onder water niet tussentijds kan worden stilgelegd. Dit zou niet alleen de reeds gedane investering tenietdoen, het zou ook leiden tot onherstelbaar verlies aan archeologisch erfgoed, bijvoorbeeld omdat vondsten dan niet meer geconserveerd kunnen worden en (alsnog) verloren gaan. Dit betekent dat er bij

aanvang zekerheid moet zijn over de beschikbaarheid van het volledige bedrag, hetzij als reservering in één keer, hetzij als gegarandeerd jaarlijkse budget.[13]

Deze zekerheid is er niet. Daarom zie ik geen mogelijkheden om bovengenoemd traject in gang te zetten. Wel blijf ik, via onder meer het Impulsprogramma Maritieme Archeologie, dat dit jaar is gestart bij de RCE, werken aan verbetering van de maritieme erfgoedzorg in Nederland. Ik beschouw deze toezegging daarmee als afgedaan.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert

[13] Een eventuele reservering zou ondergebracht kunnen worden bij het Nationaal Restauratiefonds (NRF).